Ålands landskapsregering

Dokumentnamn	Nr	Sidnr
UTLÅTANDE	216 Rk1a	1 (3)

Datum	Dnr
14.4.2016	ÅLR 2016/2493

Finlands riksdag
Lagutskottet
LaV@eduskunta.fi

Hänvisning
RP 26/2016

Kontaktperson
Sören Silverström

Ärende
BEGÄRAN OM UTLÅTANDE

Lagutskottet begär utlåtande med anledning av regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om statens rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt. Syftet med den föreslagna lagen är att reformera de statliga rättshjälpsbyråernas organisationsstruktur så att det efter ändringen finns sex rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt som fungerar som ämbetsverk i Finland. Landskapsregeringen har inte hörts i samband med beredningen av propositionen.

Nuvarande rättshjälp och intressebevakning i landskapet Åland
Rättshjälp och intressebevakning hör till rikets lagstiftningsbehörighet enligt självstyrelselagen för Åland, särskilt med hänvisning till att rättegångsväsendet och rättskipningen faller inom rikets behörighet enligt 27 § 23 punkten självstyrelselag (1991:71) för Åland.

Enligt 1 § lagen om statliga rättshjälpsbyråer (FFS 258/2002) har staten rättshjälpsbyråer som ger rättshjälp. Rättshjälpsbyråerna är belägna i rättshjälpsdistrikt. Enligt 1 § lagen om ordnande av intressebevakningstjänster i förmyndarverksamheten (FFS 575/2008) ska det finnas tillräckligt med sådana intressebevakningstjänster som avses i lagen om förmyndarverksamhet (FFS 442/1999). Statens rättshjälpsbyråer svarar för ordnandet av intressebevakningstjänsterna inom intressebevakningsområden.

I förordning föreskrivs närmare om rättshjälpsdistrikten och intressebevakningsområdena. Enligt 2 § justitieministeriets förordning om rättshjälpsdistrikten samt om rättshjälpsbyråernas verksamhetsställen och intressebevakningsområden (FFS 534/2013) tar rättshjälpsbyråerna emot rättshjälpens och intressebevakningens klienter på sina verksamhetsställen. Enligt förordningen har Ålands rättshjälpsbyrå sitt verksamhetsställe i Mariehamn och byrån hör till Åbo rättshjälpsdistrikt. Ur 4 § i samma förordning framgår att kommunerna delas in i

intressebevakningsområden enligt rättshjälpsbyrå. Samtliga åländska kommuner hör till Ålands rättshjälpsbyrå.

Av historiskt intresse kan vara att uppgifterna i anslutning till rättshjälpsverksamheten före 1998 sköttes i första hand av Ålands landskapsregering då dessa uppgifter i övrigt sköttes av kommunerna i riket. Detta skedde med stöd av en s.k. överenskommelseförordning. Då både rättshjälpsverksamheten och intressebevakningen senare har överförts till staten har ansvaret för detta ankommit på Ålands rättshjälpsbyrå.

De föreslagna förändringarna och landskapet Åland
I propositionen föreslås det att de nuvarande sex rättshjälpsdistrikten blir ämbetsverk och att rättshjälpsbyråer och intressebevakningsbyråer inrättas som parallella funktioner. Samtidigt ändras namnet på distrikten till rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt. Inga verksamhetsställen dras in. Ur propositionen framgår att planen på lång sikt är att inrätta ett enda rättshjälpsverk.

En av de huvudsakliga målsättningarna verkar vara att administrativa uppgifter som i dagsläget sköts av de ledande offentliga rättsbiträdena, de ledande allmänna intressebevakarna och avdelningssekreterarna ska överföras till rättshjälps- och intressebevakningsdistriktens direktörer och förvaltningssekreterare. Tanken är att detta ska frigöra resurser från administrativa uppgifter till advokat- och intressebevakningsarbetet vid rättshjälpsbyråerna.

I propositionen uppmärksammas Ålands rättshjälpsbyrå. Det framgår att Ålands rättshjälpsbyrå, som är belägen inom Åbo rättshjälpsdistrikt, är den rättshjälpsbyrå som har minst personal. Vid byrån finns det ett offentligt rättsbiträde och en rättshjälpssekreterare samt en allmän intressebevakare och en intressebevakningssekreterare. Det anges att Ålands rättshjälpsbyrå ska vara en byrå inom rättshjälps- och intressebevakningsdistriktet med verksamhetsställe i Mariehamn i den organisationsstruktur som nu föreslås.

När det gäller Ålands rättshjälpsbyrå föreslås det dessutom att byrån ska ansvara för produktionen av både rättshjälpstjänster och intressebevakningstjänster och att byrån ska ha ett ledande offentligt rättsbiträde. Det föreslås att namnet på byrån ska vara Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå. I propositionen hänvisas även till språkbestämmelserna i självstyrelselag (1991:71) för Åland och att all kommunikation mellan Ålands rättshjälps- och intressebevakningsbyrå och det rättshjälps- och intressebevakningsdistrikt inom vilket byrån är belägen ska ske på svenska.

Landskapsregeringens utlåtande
Landskapsregeringen konstaterar att propositionen främst rör en omorganisation av den rättshjälp och intressebevakning som staten tillhandahåller. En huvudsaklig konsekvens av förslaget verkar vara en struktur där både rättshjälpsbyråerna och intressebevakningsbyråerna lyder direkt under direktören för rättshjälps- och intressebevakningsdistriktet. Avsikten är att det ska frigöras resurser till advokat- och intressebevakningsarbete när administrativa uppgifter

överförs från byråerna till distriktens direktörer och förvaltningssekreterare.

Landskapsregeringen kan inte bedöma vilken organisationsmodell som är mest ändamålsenlig för staten. Ur ett åländskt perspektiv är det väsentliga att tillgången till lokala, svenskspråkiga rättshjälps- och intressebevakartjänster garanteras oberoende av organisationsmodell. T.ex. en organisationsmodell som bygger på att viss personal eller vissa funktioner inte är fysiskt närvarande i landskapet är inte den mest ändamålsenliga. Omorganisering får inte leda till att kvaliteten eller tillgången till rättshjälp och intressebevakning i landskapet försämras. I propositionen anges kortfattat att kvaliteten på de tjänster som tillhandahålls medborgarna förbättras genom förslaget.

Landskapsregeringen vill särskilt betona att omorganiseringar inte får leda till att staten inte kan uppfylla sina språkliga skyldigheter enligt kapitel 6 i självstyrelselag (1991:71) för Åland. Ämbetsspråket i statsförvaltningen i landskapet är svenska enligt 36 § självstyrelselagen. Det inre ämbetsspråket inom den statliga organisationen i landskapet gällande rättshjälp och intressebevakning är svenska. Myndigheten använder då enbart svenska såväl i skrift som i tal och expeditionerna avfattas på svenska (RP 73/1990, s. 85).

Språkbestämmelserna innebär att svenska utgör skriftväxlingsspråk även vid den interna skriftväxlingen mellan riksmyndigheterna. Detta gäller helt oberoende av om skrivelsen gäller andra omständigheter än självstyrelseärenden eller om det skrivs en expedition (RP 73/1990, s. 86). Detta innebär bland annat att skrivelser mellan Ålands rättshjälpsbyrå och rättshjälps- och intressebevakningsdistriktet måste ske på svenska. En framgångsrik skötsel av ärenden och tillgodoseende av klienternas rätt till rättsskydd förutsätter även att personal som sköter åländska ärenden har kunskap om landskapslagstiftningen och den åländska förvaltningen.

Landskapsregeringen hörs i ärendet först i samband med riksdagens behandling av förslag till lagstiftning. Helt oberoende av om detta förslag ska anses vara sådan lagstiftning som har särskild betydelse för landskapet enligt 28 § 2 mom. självstyrelselag (1991:71) för Åland anser landskapsregeringen att det hör till god sed inom lagberedningen att ett hörande sker i ett tidigare skede.

I övrigt har landskapsregeringen inget att anföra.

Minister Nina Fellman

Chefsjurist Sören Silverström